

el *DAG*, i *AlcM* en donen encara quatre exs. més del S. xv, amb sentit bastant igual. Ha continuat usual fins avui, més o menys pertot. És proverbial la dita «moça d'hostal i figa verdal, *palpant* se maduren» (VCatalà, *Ombrivoles*, B. Pop. Av. xvii, 68).

Entre les cites d'Eiximenis, hi ha la del *L. dels Angels*, 126v^o, on significa 'tractar amb massa mirament, afalagar'; aquesta acc. sembla peculiar d'Eiximenis, car la retrobo en el *Llibre de les Dones*: «per tal cant has *palpats* tos fills, e no-ls has corregits vigorosament, axí com a bon pare, per tal tos fills morran davant tos ulls a mala mort» (§ 15, f° 19r1 = 1, 13r1). Única d'ell no ho fou, car en una carta coetània dels jurats de València ho veiem fins i tot fins a usar-ho causativament per 'conduir a perdonar' o 'subornar': «los prínceps --- daven --- elegir justs ministres --- detestants avarícia, ne-ls enclín amor, ne-ls *palpe* do» a. 1400 (Rubio Vela, *Epist. Val. Med.*, 118, 118.12).

Interessa perquè és l'acc. que va pendre el llatí PALPARE en el cast. ant. *popar*, i port. *poupar* 'tractar amb mirament' > 'estalviar, plànyer (a algú un càstig etc.)'; mentre que el cast. *palpar*, tractat amb fonètica erudita, quan conserva el seu significat llatí, s'ha de mirar en la llengua veïna quasi com un veritable llatí, en lloc de *tentar*, que és el mot verament castellà per dir el que la nostra llengua expressa per mitjà de *palpar*. Hi ha, doncs, una neta oposició entre el cat. i el cast. *palpar*: mot mig-savi, del cercle erudit, en la llengua veïna (anàlogament, en fr., it. i port.), paraula, en canvi, enterament popular en cat. i en occità *palpar*; V., sobre això, el que dic a l'article PALPAR del *DECH* iv, 359a44ss.

Altrament també en català trobem *popar* 'plànyer' en alguna font valenciana: «dijous e festes / volateria, / al alqueria / sovint sopàvem; / mas no-ns *popàvem*, / com féu vós ara: / no-ns era cara / cosa volguda», JRoig (*Spill*, 4344); «entenga el molt brivó, que si no *popa* a una dona honrada que té en casa, li ha d'exir el conte car», *Rond. de Rond.* val., a. 1776; i Escrig. Ara em sembla molt més insegur, que en escriure el *DCEC*, que això siguin manlleus del castellà, car no és aquest l'únic cas on AL + labial ha passat a o, en algunes formes valencianes (veg. *empomar*, a *PALMA*), més aviat diria jo que aquí tenim un duplicat fonètic regional valencià, en especial connexió amb l'ús de *palpar* en el mateix sentit per part d'Eiximenis i d'alguns textos oc. ant. I des d'una mica més lluny, però no sense relació, l'ús de *paupar* com 'obrar massa calmosament, entretenir-se massa', propi de Menorca i de la pagesia mallorquina: «Mu mare sempre'm diu: frissa! / i ella *paupa* tant com vol; / jo la tenc d'obehí, sí, / perqu' és mu mare qui ho vol», Camps Merc. (*Folk. Men.* i, 105), i per a Mall. veg. *AlcM*, § 4 amb cita de les *Contarelles* d'AMAlcover.

DERIV. D'aquest *paupar* un men. *pauposa* pron. imperfectament *pupoa*. *Palp* (*DAG*; Ruyra). *Palpa*, particularment usat com a adj. mall. i men., o com a adj. substantivat, un *paupa* 'un romancer', cast. *remolón* (PdAPenya); *papalomeo* < (dissim.) **palpalomeo*, terme d'AMAlcover, nascut en l'ambient clerical-semina-

rista mall. d'encreuament amb un ús apellatiu del NP *Bartolomeo* en relació amb els usos pejoratius que comento en el *DCEC/DECH* (BARTOLA, BARTULOS). Altrament en la locució adverbial *a les palpes*, per 'a palpentes', estrany al cat. central, però usada en les regions meridional i també comarcalment; o, millor dit, la usà Verdagner: «Obrint-se entre elles aspre camí, lo grec s'engolfa, / contra-corrent y *a palpes*, sens atinar ahont; / y'l temporal y'l xàfec, que l'huracà regolfa / y les mars, d'una a una, s'esberlan en son front», *Atl.* vi, 59a; ço que ja havia posat, amb lleu variant, en el primer esborrall, de 1867 («*va a les palpes* com cego, sense saber ahont»). Amb article a Menorca: «entraren *a les paupes* dins sa Cova Fosca», Camps Merc. (*Folk. Men.* ii, 56); i EValor troba que són igualment valencians *a les palpentes* i *a palpes* (c. 1950).

Palpable, ja en Llull; «L'alt, invisible, / per sentiment, / de l'hom vivent, / Déu *impalpable* / fet cos *palpable*: / Déu immortal / fet hom mortal», JRoig (*Spill*, 11657-8);¹ «al trobador --- / el fa somiar tal volta que una *impalpable* fada / per ell baixà dels astres en la callada nit» (T. Llorente, *J. Flo. R. Pen.* 1879, v. 44). *Palpació*. *Palpada*. *Palpador*, -dora. *Palpadura*. *Palpaire*. *Palpament*. *Palpejar*; *palpeig*.

A les palpentes [Belv. «*a les palpentes*: tactu, tentamine, tentabunde»]. Aquesta és la forma més corrent d'aquesta locució, que *AlcM* exemplifica en EmVilanova i en Massó Torrents: «és negra nit i marxem *a les palpentes*»; és també la que més sovint usà Coromines: «*va* trobar-se un dia, cap al tard, enrondat de flames --- els xiscles de dolor es teixien amb l'esglai del que fuig de la mort *a les palpentes*, per la fosquedat» (*Supèrbia* III, O. C., 512b13); «L'havia agafat pel coll, *a les palpentes*: l'Úrsula xisclava estúpidament» (*L'Avi dels Mussols* II, O. C., 548a7); i també en *Reus est mortis*, 225, i en *Pina*: «escorcolleu al vostre Enric els sentiments com el que entra a les fosques en una habitació amoblada i, *a les palpentes* no topa enlloc; que, si no fos la seva, prou ensopegaria» (VII, ii, O. C., 437b11f.).

Val a dir que també va escriure algun cop *a palpentes* sense article: «No has estat fidel a la fatalitat de la teva obra, i més et valdrà que cerquis *a palpentes* en la nit obscura, fins que retrobis el goig pur», *Pina*, pròleg, ii, O. C., 419b16 (i així figura ja en l'autògraf); Ruyra va escriure *de palpentes* (*AlcM*); i com a variants més rares i locals *a palpentes* val. (on hi ha compromís amb el també val. i tort. *a palpons*; *palpantes* sembla forma deformada per contaminació del cast. *a tientas*); i *palpantes* que sembla haver hagut de ser forma ben etimològica, puix que ve del gerundi *palpant*: *a les palpantes* seria de Ross., Conflent i Olot segons *AlcM* i *de palpantes* b. emp.; a la Vall d'Aneu dirien [a] *palpances*, on deu haver-hi contaminació d'expressions com *en dansa*, *amb corrences*, *galivança*. *Palper*. *Palpera*. *Palperoi*, cf. *cofoi*, *alegroi*, *bonicoi*, d'altra banda *palpissot* i el sinònim eiv. *llaputec*; el matís semàntic és de *un palpa* que ja hem vist, i val. *palpeta*.